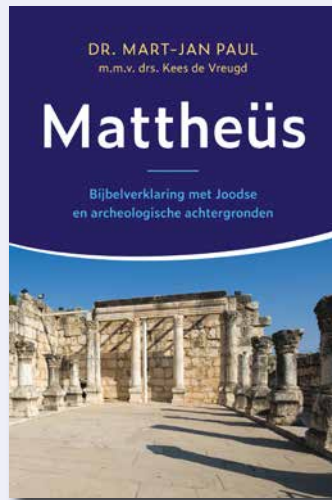

Joodse achtergronden bij Mattheüs

Mart-Jan Paul en Kees de Vreugd bieden in hun commentaar op Mattheüs een schat aan informatie over de Joodse wereld waarin Jezus leefde en zijn onderwijs gaf, zoals beschreven bij Mattheüs. Ze laten zien dat Jezus' onderwijs in veel opzichten overeenkomt met (deels latere) Joodse bronnen.

De tekst is grotendeels van de hand van prof. dr. Mart-Jan Paul, emeritus hoogleraar Oude Testament aan de ETF Leuven en betrokken bij het Centrum voor Israëlstudies. Drs. Kees de Vreugd, medewerker bij Christenen voor Israël, heeft informatie vanuit Joodse bronnen bijgedragen. Het commentaar belooft 'Joodse en archeologische achtergronden' te geven. Het doet dat op basis van een brede kennis van primaire en secundaire literatuur.

Vergelijkend licht

Bij de 'Joodse bronnen' realiseren de auteurs zich dat het jodendom in de tijd van Jezus diverser was dan het latere rabbijnse jodendom. Waar naar rabbijnse literatuur wordt verwezen, wordt steeds informatie gegeven over de datering van de geschriften en de mogelijke ouderdom van de daarin opgenomen tradities. Als vergelijkingsmateriaal werpt het veel licht op de manier waarop Jezus de Schrift uitlegt en hoe Hij stelling neemt in discussies uit zijn tijd (bijvoorbeeld over wat je op sabbat wel of niet mag doen). Het commentaar geeft ook veel informatie over meer alledaagse zaken als visserij of huwelijksgebruiken, op grond van zowel geschreven als archeologische bronnen. Archeologische vondsten worden verder vermeld waar ze de betrouwbaarheid van het evangelie ondersteunen, zoals het ossuarium van Jacobus, de broer van Jezus (waarvan de authenticiteit overigens omstreden is, maar dat vermelden de auteurs niet). De archeologie krijgt weinig ruimte om haar eigen verhaal te vertellen

over het eerste-eeuwse jodendom. Zo geven grafinscripties een ander beeld van Joodse ideeën over het hiernamaals in de eerste eeuw dan de literaire bronnen, maar dat blijft buiten beschouwing.

Eigen profiel

De achtergrondinformatie wordt gegeven in katernen en in de lopende tekst van het commentaar. De uitleg die daar gegeven wordt van de tekst van Mattheüs is evenwichtig, met oog voor verschillende interpretaties die eerlijk worden gepresenteerd. De inleiding geeft aan dat er een canonicke benadering is gekozen, waarbij de vergelijking met andere evangeliën vooral dient om het eigen karakter van Mattheüs in het vizier te krijgen (p. 17). In de praktijk functioneren de andere evangeliën echter meer om de informatie uit Mattheüs aan te vullen; het eigen profiel van Mattheüs' portret van Jezus komt minder uit de verf.

Daarmee hangt samen dat de context waarin Mattheüs zijn evan-

gelie schreef buiten beeld blijft. Wat verklaart de felle kritiek die Jezus juist in het evangelie van Mattheüs uit op Farizeeën en Schriftgeleerden? De auteurs merken op dat ook in rabbijnse literatuur geschreven wordt over hypocriete Farizeeën, en dat Jezus met sommige Farizeeën juist bevriend was, zoals met Nicodemus. Jezus keerde zich dus slechts tegen sommige Farizeeën. Maar Mattheüs vertelt niet over die vrienden (dat doen Johannes en Lucas) en laat Jezus juist heel categorisch spreken over 'Farizeeën en Schriftgeleerden'. Dat laat zich het beste verklaren vanuit de situatie waarin Mattheüs schreef: een omgeving (Galilea?) waar Farizee of vroegrabbijnse elites de dienst uitmaakten, terwijl leerlingen van Jezus er samenkwamen rond het geloof in Jezus als opgestane Heer die met gezag de wil van God had onderwezen (zie publicaties van Eric Ottenheijm).

Overeenkomsten

Deze kanttekeningen doen niet af aan de belangrijkste bijdrage van dit boek: de auteurs laten zien dat Jezus' onderwijs vaak overeenkomt met andere Joodse bronnen, en dus niet tegenover een bepaald beeld van 'het jodendom' moet worden geplaatst. Ze leren ons Jezus te zien, niet door de bril van onze westerse cultuur, maar door de bril van de Joodse wereld waarin Jezus zijn onderwijs gaf.

N.a.v. Mart-Jan Paul, m.m.v. Kees de Vreugd, *Mattheüs. Bijbelverklaring met Joodse en archeologische achtergronden*, uitg. Labarum Academic, Apeldoorn 2025, 427 blz., € 29,95, e-book € 17,99.